

Landsbanki Føroya helt til í nýggja bygninginum Yviri við Strond. Tá Landsbankin varð niðurlagdur, flutti Fiskimálaráðið ístaðin inn í sama bygning. Hinvegin flutti Fiskimálaráðið úr skrivstovubygninginum í Bókbindaragøtu, har Vodafone nú hevur sitt høvuðssæti.

Tá Landsbanki Føroya varð lagdur niður, vórðu sostatt ongar sparingar, tí at starvsfólkini samstundis vórðu flutt til aðrar stovnar, og man framvegis vildi hava almenntu uppgávarnar loystar, bara í øðrum stovni. Hinvegin kundi landsstýrið flyta stovnsfæið í Landsbankanum á 160 milliónir krónur beinleiðis inn á figgjarglógina fyri 2013, sum soleiðis fekk eina eingangsinnløgu, ið pyntaði munandi um úrslitið. Og tað mundi eisini vera veruliga ætlanin við at niðurlægja Landsbankan.

Jørgen Niclasen, ið tá var landsstýrismaður í figgjarmálum, segði eisini við Kringvarp Føroya, at »talan er um landskassans pengar, sum flyta kontonummur. Talan er um pengar, sum flyta frá uttanveltaðum gjaldføri til innanhýsis gjaldføri. So tað er kanska eitt sindur tekniskt, men á figgjarglógini sær tað pent út«.

Men tá alt kom til alt, var almenna fyrisitingin umleið líka stór eftir at Landsbankin varð niðurlagdur, sum áðrenn. Orsøkin var, at man tók onga avgerð um, at hesar uppgávarnar ikki skuldu loysast. Tær skuldu bara loysast aðrastaðni.

Almennir pengar eru almennir pengar

Eitt annað dømi um eina støðugt vaksandi almenna fyrisiting finna vit, tá eldraðkið varð lagt út til kommunurnar at umsita tann 1. januar 2015.

Fram til 1. januar 2015 var tað Almannamálaráðið, ið umsat eldraðki. Eftir drúgva viðgerð í bæði løgtingi og landsstýri, valdi táverandi samgonga millum Fólkaflokkinn, Sambandsflokkinn og Miðflokkinn at leggja eldraðkið út til kommunurnar at umsita. Eldraðkið er eitt av teimum heilt stóru starvsøkjunum í tí almenna geiranum, og gjøgnum alt árið í 2014 varð nógv orka nýtt í Almannamálaráðnum at fyrirleika flytingina av eldraðkinum út til kommunurnar at umsita.

Tá eitt stórt øki sum eldrarøktin verður flutt úr einum almennum ráði til kommunurnar at umsita, kundi man hugsað at tað fór at hava sparingar við sær fyri Almannamálaráðið. Soleiðis er tað tó ikki. Í roynd og veru var eingin sagdur úr starvi ella fluttur, tá eldrarøktin varð flutt. Málsviðgerðararnir í Almannamálaráðnum eru generalistar, og arbeiða vanliga við fleiri málsøkjum í senn.

Sambært Almannamálaráðnum kravdi tað nógv orku í 2014 at leggja eldrarøktina til kommunurnar at umsita, og tí varð tann uppgávan raðfest frammarlaga í mun til aðrar uppgávar í ráðnum um tað mundi. Í 2015 er minni orka nýtt upp á eldrarøkt, og tí hevur pláss verið fyri at raðfesta aðrar

SAVNSMYNDIR

»Tá eitt stórt øki sum eldrarøktin verður flutt úr einum almennum ráði til kommunurnar at umsita, kundi man hugsað at tað fór at hava sparingar við sær fyri Almannamálaráðið. Soleiðis er tað tó ikki«

uppgávar. Samstundis vísir Almannamálaráðið á, at eldrarøktin er framhaldandi málsøkið hjá landsstýriskvinnuni í almannamálum, og at ráðið tí enn hevur uppgávuna at tryggja, at lóggávan verður dagfórd og kunngerðir verða orðaðar.

Kommunurnar eru hinvegin skipaðar í átta samstarvsøki, har fleiri kommunur samstarva um at umsita eldraðkið. Grundgevingin fyri at leggja eldraðkið til kommunurnar at umsita var, at avgerðirnar nú verða tiknar tættari teimum eldru, at vald og gjald fylgjast og at okkara eldru fara at fáa eina munandi betri tænastu.

Men í hvørjum av teimum átta samstarvsøkjunum eru nú sett í minsta lagi ein leiðari og gjarna ein samskipari eisini til at umsita eldraðkið vegna hvørt samstarvsøki. Í Tórshavnar Kommununi, sum er landsins størsta og umboðar umleið helvtina av øllum íbúgvum í Føroyum, eru í ár settar fimm milliónir krónur av bara til fyrisiting av eldraðkinum.

Einki forgjort er í at flyta um-

MODELLMYND

siting av eini tænastu nærri brúkanum, og vit sum borgarar seta sum vera man alsamt størri krøv til hvørjar tænastu tað almenna skal veita. Men tað krevur so eina uppáttur størri almenna fyrisiting og fleiri alment lønt starvsfólk í nærøkinum. Pengar úr kommunukassanum eru hóast alt líka almennir sum pengar úr landskassanum.

Arbeidsloysis-skipan í vøkstri

Triðja dømið um eina vaksandi almenna fyrisiting er umsitingin av arbeidsloysissskipanini, ALS. Seinastu árin er umsitingin av arbeidsloysissskipanini næstan

tvífaldað, hóast at talið á arbeidsleysum hevur verið fallandi síðani 2011, tá tað var hægst eftir figgjarkreppuna.

Í árunum frá 2000 til 2005 taldi starvsfólkahópurin í ALS í miðal 18 ársverk. Hesi árin svingaði talið av skrásettum arbeidsleysum úr 1138 niður í 679 og upp aftur í 1212 í ár 2005. Men starvsfólkahópurin var at kalla tann sami. Tey góðu árin millum árin millum 2006 og inntil figgjarkreppan av álvara fór at merkjast í Føroyum seint í 2009 var starvsfólkahópurin umleið 16-17 ársverk. Men so fór ALS at vaksa, samstundis sum arbeidsloysið vaks í Føroyum.

Í 2010 vóru 21 ársverk í ALS og í miðal 1746 skrásett arbeidsleys. Í 2011 vóru 25 ársverk í ALS og í miðal 2037 skrásett arbeidsleys. Men tá arbeidsloysið fór at minka aftur í 2012, helt ALS áfram at vaksa. Í 2012 vóru 29 ársverk í ALS, meðan talið av skrásettum arbeidsleysum fall niður í 1672 aftur.

Í 2013 var ársmiðalin av skrásettum arbeidsleysum 1390, og í ALS vóru nú 34 ársverk. Í 2014 var

ársmiðalin av skrásettum arbeidsleysum loksins komin niður aftur á 1180, sum er á sama støði sum í 2005. Hinvegin vóru nú meira enn tvífalt so nógv ársverk í ALS, heili 39 í tali. Sum árin 2015 og 2016 inntil víðari eru liðin, er talið á skrásettum arbeidsleysum fallið munandi, og er nú kanska helvtina av tí, tað var í 2014. Men framvegis eru 38 ársverk í ALS.

Heldur ikki her er nakað forgjort í, at ALS støðugt arbeiðir við at menna og betra um tær tænastur og tilboð, soleiðis at tey megna at liva upp til støðugt vaksandi krøvini frá arbeidsleysum og vinnulívi. Men enn eina ferð merkir tað samstundis, at almenna fyrisitingin bólgnar við nøkrum starvsfólkum, ið skulu loysa teir trupulleikar, vit krevja at tað almenna loysir okkara vegna.

Almenn rundkoyring fyri lívið

Eitt seinasta dømi um eina vaksandi og lítið virkisföra almenna fyrisiting hevur Sosialurin havt uppi fyrr. Í Føroyum hava politikarar eftir øllum at døma havt trupult við at taka truplar avgerðir, tá truplar avgerðir skulu takast.

Eitt vælkent dømi er tá trupulleikar hava tikið seg upp á ovastu rók í einum almennum ráði og neyðugt er at sleppa sær av við aðalstjóran, antin tí at hann ikki kann nýtast sum aðalstjóri, tí at tað eru samstarvstrupulleikar ella tí at aðalstjórin hevur forbrotið seg móti landsins lógum og tí ikki kann halda áfram í tignarlaga starvinum sum aðalstjóri. Tá er mest nýtta politiska snildin at snúgvá sær undan at taka truplu avgerðina og heldur flyta viðkomandi í annað starv í øðrum ráði, ofta sum serligir ráðgevar, men við aðalstjóralønini í ryggsekkkinum.

Seinastu árin eru minst trý dømi um frákeyrðar aðalstjórar, ið vórðu fluttir í annað starv í øðrum ráði. Tey eru:

- Petur Petersen, frákeyrður aðalstjóri í Mentamálaráðnum
- Herluf Sigvaldsson, frákeyrður aðalstjóri í Uttanríkisráðnum
- Arne Poulsen, frákeyrður aðalstjóri í Vinnamálaráðnum

Harumframt varð aðalstjórin í Innlendismálaráðnum, Rúni Joensen, fluttur í Vinnamálaráðið sum ráðgevi, tá Innlendismálaráðið bráðliga varð niðurlagt í kjalarvørrinum á málinum um Kára P. Højgaard og Skálafjarðartunnilin í 2013. Hann varð tó settur aftur í sama aðalstjórarstarvið, nú Innlendismálaráðið varð sett á stovn aftur undir núverandi samgongu.

Í privata vinnulívinum eru avleiðingarnar øðrvísi. Er ein persónur ikki egnaður til starvið, ógjørligur at samstarva við ella brýtur álvarsligar lógir, fær hann durafjórðingin. Í almenntu fyrisitingini vilja politikarar ikki taka hesar truplu avgerðir og rudda út tá neyðugt er at rudda út.

Úrslitið er ein almenn rundkoyring við nógvum stjórælum. Og ein bólgnandi almenn fyrisiting.